

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserter) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 22. marcija 1895.

Politiški oddelek.

Volilna reforma.

Danes je nam zopet govoriti o volilni reformi, ker so pogajanja v pododseku tačas že naredila tak korak, da se že približno ve, kako se bode premenil volilni red. Vse natančnosti še niso določene in tudi najbrž ne bodo še tako hitro, kajti vlada dolgo ne more zbrati vsega potrebnega statističnega gradiva in ga predložiti odseku. V glavnih načelih se je pa v pododseku že doseglo sporazumljenje. Baron Dipauli se že nekoliko drži svojega načela, a ga bode najbrž tudi popustil, ker ni upati, da bi se zanj dobila potrebna dvetretjinska večina, in tudi sploh ni posebno prikladen.

Kolikor se sedaj ve, osnuje se nova kurija, ki bode imela dva volilna razreda. V prvem razredu bodo volili vsi tisti davkoplačevalci, ki po sedanjem volilnem redu nimajo volilne pravice. Kdo pa voli v drugem razredu, se pa še niso popolnoma sporazumeli. Toliko je gotovo, da v tej skupini volijo vsi delavci, zavarovani pri okrajnih bolniških blagajnicah ali blagajnicah proti nezgodam.

Poleg tega se pa utegnejo uvrstiti v ta razred še nekateri moški, ki se odlikujejo po svoji inteligenci, ali ki plačujejo kako gotovo stanovnino, ali pa rodbinski očeje, katerim se je priznala prednost v belgijskem volilnem redu. Vidi se torej, da bode še potrebno precej posvetovanja, predno se določi, kdo bodo vsi volili v tem volilnem razredu. Govori se, da se hoče jako razširiti volilna pravica. Na to posebno delajo levičarji. Sploh vodita v pododseku stvar pl. Plener in vitez Madejski, grof Hohenwart si pa le pritrjuje, kar drugi sklenejo. V obeh razredih se bode baje volilo 70 novih poslancev.

Če je to resnično, moramo priznati, da imajo levičarji nekoliko več zmisla za stvar, nego so ga imeli konservativci, da spoznavajo, da je volilno pravico treba postaviti na obširno podlago. Konservativci so hoteli novi volilni skupini dovoliti k večjemu 20 poslancev. Parlament

se bode torej vsaj nekoliko pomladil. Konservativci so pa baje zadovoljni s predlogi levičarjev, ker se davkoplačevalci ločijo od delavcev. Upajo da bode prvi razred nove kurije držal ravnotežje drugemu razredu, da se torej vpliv socijalnih demokratov paralizuje vpliv zastopnikov malih davkoplačevalcev. Sodi se, da bodo poslednji vedno bolj konservativno volili. Seveda če se to uresniči, bode še le bodočnost pokazala. V Nemčiji tudi mali davkoplačevalci vedno bolj prehajajo v tabor socijalnih demokratov in kdo ve, če se kaj tacega ne zgodi tudi v Avstriji. Dipaulijev predlog tudi sedaj nima več tacega pomena, ker ni treba iskati protivesja novi kuriji v pomnoženju kmetskih poslancev, ako bode jeden razred te kurije paralizoval drugega.

Taka volilna reforma ima precej upanja, da se zanjo dobi večino, kajti utegnejo jo podpirati naposled še celo krščanski socijalisti, posebno, če zgube sedanji petakarji volilno pravico v sedanjih kurijah po ponižanju davkov. Nedvomno je, da imajo baš krščanski socijalisti upati na znatne vspehe v razredu majhnih davkoplačevalcev.

Ker pa ni baš veliko tistih davkoplačevalcev, ki sedaj nimajo volilne pravice, smemo iz tega sklepati, da so se konservativci sprijaznili z mislijo, da se polagoma petakarji izrinejo iz dosedanjih kurij in uvrste v novo. Zaradi tega pa že ni več večina Hohenwartovega predloga za to, da bi se ohranila vsem dosedanjim volilcem volilna pravica v sedanjih kurijah. To bi posebno znatno se čutilo v mestih. Na deželi je tako že sedaj faktični ceniz mnogo nižji nego pet goldinarjev. V mestih bi se pa izvršil popolen prevrat. Na tisoče in tisoče volilcev zgubi volilno pravico v mestni skupini, ob enem pa zopet veliko število volilcev pride v mestno skupino vsled novega osebnega davka. Volilci, ki se izločijo, so po večini nasprotniki levičarske stranke, in na novo prirasli volilci bili bi pa največ liberalci. Na ta način liberalna stranka v mestih jako mnogo pridobi. Posebno Dunaj bode zopet njen. To je pa tudi povod, da so liberalci nakrat skoro naudušeni za volilno reformo in da na vso

moč pospešujejo davčno reformo. Tako so sklenili, da ne bodo predlagali nobenega spreminjevalnega predloga, da se poprej dovrši. Če pomislimo, da bodo novi volilci že zaradi tega se nagibali precej na liberalno stran, ker liberalci tako rekoč pripomorejo k obširnejši volilni pravici, je pričakovati, da bode po volilni reformi v zbornici liberalni vpliv mnogo večji, nego je sedaj, dočim se bode konservativna stranka skoro popolnoma izgubila mej tolikimi različnimi življi.

Sedanje volilne kurije pa ostanejo, kakor so sedaj in ž njimi vse krivice in pomanjkljivosti sedanjega volilnega reda. Avstrijski Slovani bodemo še nadalje obsojeni v Avstriji v manjšino. Krivična volilna geometrija ostane, da si je vlada pri nastopu obetala pravičnejšo razdelitev okrajev. Ostanejo pa tudi vse druge nesmiselnosti in neenakosti volilne pravice. Tako vidimo veliko nejednakost volilne pravice v veleposestvu. Na češkem so ločeni fidejkomisni in drugi veleposestniki in se od poslednjih zahteva, da so upisani v deželni deski in da plačujejo po 250 gld. davka, na Kranjskem zadostuje pri sicer enakih pogojih 100 gld. davka, v Dalmaciji se zahteva le 100 gld., ne pa vpisa v deželno desko, na Goriškem pa že 50 gld. davka od navadnega grunta zadošča. Mari to ni največja zmedarija. Jednako je z volilno pravico na kmetih. Po mestih se zahteva 5 gld. davka, na kmetih pa zadošča tudi volilna pravica v drugem razredu za občinske volitve in to imajo v nekaterih revnih občinah celo tisti, ki jedva goldinar davka plačajo. Tako je volilna pravica večkrat odvisna le od bivališča dotičnikovega, ne pa od davka, ki ga plačuje. Nekateri trgovske zbornice, zlasti nemške imajo svojega poslanca, druge pa le oddajo glasove pri volitvi mestnega poslanca. Takih nedoslednosti pač ni v nobeni državi.

Vprašanje je pač kako se bodo razdelili novi volilni okraji. Gotovo se bode oziralo na sedanje deželne meje in pri količkah umetni razdelitvi okrajev nimajo Slovenci upanja, da bi kje drugje kakor na Kranjskem pridobili 2 poslanca v najugodnejšem slučaju, kajti bile bi manjše dežele zase jeden volilen okraj. Pri taki pomnožitvi poslancev bi Slovenci bili potem razmeroma mnogo slabše zastopani nego smo sedaj. Sedaj pride na 25 državnih poslancev jeden slovenski poslanec, potem bi pa še le na 27. Vidno je torej, da nam Slovencem nova volilna reforma ne bode v korist. Poleg tega je pa pomisliti, da poslanci vsi iz jednega razreda nove kurije bodo tudi bolj mejnarodni, in torej tudi kako pridobitev v tej kuriji nam ne bi nič koristilo.

Samo jedno dobro stran bi imela ta volilna reforma, malo bi se po njej pomanjšal vpliv veleposestnikov, ki gotovo ni v prid drugim slojem prebivalstva. Zbornico naudajal bi neki bolj demokratičen duh. Ta duh bi dolgo ne trpel teh privilegij. Sedanji volilni reformi sledila bi druga, ki bi še le pomagala Slovanom do veljave, ko bi naredila konec privilegovanim stanovom. Češki veleposestniki bi več ne mogli jo preprečiti, kot so preprečili Taaffejevo volilno reformo. Kolo časa se ne

bode dalo ustaviti in to nam daje pogum, da se ne ustrašimo volilne reforme, ki se sedaj nam misli natveziti, temveč jo bomo v nekem oziru celo z veseljem pozdravili, namreč kot napoved bodoče boljše.

Politični pregled.

Južnoštajarski Slovenci nameravajo prirediti velik tabor, na katerem bodo ugovarjali proslavljanju največjega sovražnika Avstrije kneza Bismarcka, a v imenu štajarske dežele. Nemce bode to jako jezilo, posebno ker s tem celo v Nemčiji zvedo, da še južnoštajarska ni zrela za bodočo „All-deutschland“.

Celjsko vprašanje. — V poljskem klubu je dvojno mišljenje. Jeden del je za dvojezično gimnazijo v Celji, drugi zoper. Vlada si prizadeva mej koaliranci napraviti v tej stvari kako sporazumljenje. Slovence prigovarja, da bi kaj odnehali, levičarje pa, da naj ne delajo prevelikih sitnostij, in jim obeta, če bodo pridni, da dobe v Celji moža nemškega mišljenja za predsednika okrožnega sodišča. Liberalci bi že odjenjali, a nemški nacijonanci z vsemi silami pritiskajo nanje. Stvar je še povse negotova, in hudo razburja politične kroge; če tudi ni misliti, da bi se zaradi celjskega vprašanja že razbila koalicijska. Ko bi imelo do tega priti, bodo že jedni ali drugi odjenjali, najbrž seveda Slovenci.

Državni zbor nadaljuje debate o preosnovi davkov. Levičarji so sklenili, da ne bodo vladi delali nobenih ovir s kakimi predlogi. To je pač čisto naravno, ker predlogo je izdelal njih pristaš Plener in se je že dovolj oziral na interese velicah kapitalistov. Posebno zanimivo je, da se po vladni predlogi že nekaj let povišujejo svote dobitkovine, kakor bi bil zagotovljen napredek obrtnije za več let, dočim v resnici naša obrtnija bolj nazaduje nego napreduje.

Volilna reforma. — V pododseku že ne gre vse tako gladko, kakor se je pričakovalo. Levičarji so se jeli pomišljati proti volilnemu razredu malih davkoplačevalcev, posebno ker konservativci zahtevajo, da se naj malim davkoplačevalcem odmeri dosti večje število poslancev nego pa delavcem. Vladni listi že zdihujejo, da je zopet vse ustavilo, ko je bilo že vse prišlo tako lepo v tek. Poljaki pa skušajo, kako bi v novi kuriji pridobili za Galicijo nerazmerno veliko mandatov.

Nemčija. — V ojačenje svoje pomorske pozicije zgradila je Nemčija mej severnim in baltiskim morjem iz Kiela v Wilhelmshafen kanal. Otvoritev tega kanala se bode menda slovesno vršila junija meseca. Početkoma se je poročalo, da se bodo vladarji vseh sosednih držav osobno vdeležili te slavnosti in se bode tem povodom oficijelno manifestiralo prijateljsko sporazumljenje posameznih držav, sedaj pa se zagotavlja, da bode cela slavnost bolj notranjega nemškega značaja. — Značilno za razmere v Nemčiji je vrvenje, ki se opaža sedaj ob 80letnici Bismarckovi. Prijatelji njegovi premišlujejo in ugibajo, kako bi najslovesneje mogli proslaviti dne 1. aprila ob njegovi 80letnici, nasprotniki njegovi pa tudi ne počivajo in strastno proti agitujejo. V Berolinskem občinskem svetu se je predlagalo, da naj se Bismarcku čestita k 80letnici. Večina je ta predlog odklonila. Državni zbor bi rad napravil poseben zakon, po katerem bi se podelilo Bismarcku častno državljanstvo, toda ne upajo se prav pred zbornico s tem predlogom, ker se boje, da bi pal. Dasi ima Bismarck res prevelike zasluge za Nemčijo, ker je soustvaritelj nje vendar ne morejo ob ednem tudi pozabiti na njegove krivičnosti, katere je storil kot svojedobni kancelar, ki je bil pravi despot. Zvršiti se je moralo vse po njegovi volji in če je morebiti za to moral kdo tudi v ječo. Umevno je torej nasprotstvo proti njemu.

Belgija. — Belgiji preti velika kriza parlamentarna, ministerska in morebiti tudi dinastijska. Najvažneje je pri tem vprašanje o afrikanski državi Kongo Kralju Leopoldu poverilo